

Posudek bakalářské práce Petry Vychopeňové: Škatulata hejbejte se. Rozvoj pohybových dovedností dětí v mateřské škole

Životní období zvané předškolní věk nastupuje po ukončení období batolete, od zázraku zrození tři roky plné závislosti na rodičích, a končí okolo šestého - sedmého roku nástupem do školy. Tajemnou sedmičku životního předělu stanovila sama příroda jako první velké osamostatňování člověka. Osamostatňování člověka coby savce v sedmi letech charakterizuje počátek výměny zubů mléčných za trvalé, u člověka coby homo sapiens se v témže věku ukončuje jedinečná lidská dovednost, řeč a jazyk. Další osamostatňování se děje, když dítě vykročuje z rodinného prostředí a vstupuje do širšího lidského společenství, které pro ně prezentuje mateřská školka. Realizace živelného osamostatňování na všech frontách je umožněna postupující fyzickou a fyziologickou organizací tělesnosti malého člověka. V tomto období je dětství v plném rozpuku, jde o čirý rozvoj, takřka překotný, který zatím není příliš kontrolovaný osobnostní, duševní a duchovní složkou, dítě zatím není zaměstnáváno vědomím sociální a pohlavní identity, to vše přijde až o něco později, ve věku školním. Zatím se ten nejpřirozenější způsob zrání projevuje touhou po pohybu, která dává předškolním dětem bezprostřednost, čilost, lehkost, vynalézavost, neunavitelnost. Jak už to ale chodí v lidském světě, ani to nejpřirozenější nezůstává jen přirozeností, ale kultivuje se. Tak i tělesný vývoj je pod kontrolou nejen rodiny, ale i mateřské školy. Toto krátké čtyřleté období a především rozvoj tělesné stránky dítěte předškolního věku v mateřské škole si vzala studentka Petra Vychopeňová jako téma pro svou bakalářskou práci, jak také napovídá název.

Práce v její teoretické části (skoro 40 stran) začíná velmi hezky a slibně. Řeč je o vývoji pohybových schopností u dětí obecně, podrobněji pak u předškolních dětí, a tematizuje se síla, vytrvalost, rychlost, koordinace, orientace, obratnost. Výklad pokračuje dítětem předškolního věku v MŠ, dále pojednáním významu pohybu pro sociální, mentální, emoční a smyslový rozvoj, a nakonec organizací výchovy v MŠ. Vždy si autorka všímá toho, čím může být pohybový rozvoj narušen či brzděn (zírání do mobilů, televize, pasivní zábava atd.). Dále je představeno 6 učitelek coby respondentek výzkumu, a je představen program Lokomoce, o němž půjde v praktické části práce (dalších 25 stran). V ní byl proveden etnografický výzkum jedné školní třídy, která praktikuje program cílené a intenzivnější pohybové výchovy zvaný *Lokomoce, pohyb jako prevence*.

Naplánované poklidně probíhající zúčastněné pozorování kombinované polostrukturovanými rozhovory s učitelkami MŠ se ale začal komplikovat změnami podmínkami činnosti v MŠ v důsledku koronavirové pandemie v březnu až květnu 2020. Cíl výzkumu je narušen, na nový výzkum není čas, práci je potřeba odevzdat. Stísněná situace přivedla studentku k improvizaci, v níž se uchýlila k náhradnímu řešení za využití již získaných dat. Autorka prováděla dva týdny zúčastněné pozorování celodenního chodu v MŠ. První týden podle plánu sledovala skupinu s programem Lokomoce. V druhém týdnu nastala ona nepředvídaná změna, počet dětí se zmenšil, děti z různých tříd se smíchaly, přestal fungovat program Lokomoce a zavedla se nová opatření. Výsledek pozorování dal vznik popisu typického dne dětské skupiny v MŠ s programem zaměřeným na pohybovou aktivitu, a popisu typického

dne v MŠ během pandemie. Autorka mluví o etnografickém výzkumu, ale myslím, že o etnografickém výzkumu se zde mluvit nedá. Popis jde totiž jen po povrchu dění, nesnaží se o hlubší analýzu dění, nevšímá si vnitřních motivů, vztahů, akcí a reakcí jednotlivých dětí a učitelů. Ani není provedena komparace těchto dvou výstupů. V představení metodologie také není postup pro etnografický výzkum zaznamenán, ani v literatuře jsem nenašla po něm stopu. (Doporučovala bych například tradici *Pražské skupiny školní etnografie*, která metodický postup zpracovala.)

Autorka přidala analýzu Rámcového vzdělávacího programu a Školního vzdělávacího programu. Z podstaty věci jsou oba dokumenty pouze doporučující, nechávající prostor pro svobodný a kreativní přístup škol i učitelů. To, že nejsou více konkrétní a více návodné, hodnotily některé respondentky jako vadu, uvítaly by více standardizovanou výuku, vlastně by uvítaly spíše osnovy, než rámcový program. Jsou tedy nuceny výukové postupy vymýšlet samy, aby výsledky odpovídaly požadavkům RVP, ba dokonce aby o plnění plánů výuky mohly podávat písemnou zprávu vedení MŠ. Různé jsou postupy a cesty, jakými je dítě dovedeno k získané dovednosti. Těmto cestám autorka říká Vzdělávací nabídka, ta ale v ŠVP schází. Do hledáčku zúčastněné pozorovatelky se na základě studia RVP a ŠVP dostaly vytčené sledované a hodnocené cíle, jako jsou: správné držení těla, správné zacházení s předměty, pohybové dovednosti a prostorová orientace, koordinace pohybu, soulad rytmu pohybu a hudby, sebeobsluha a hygienické návyky, rozpoznání a pojmenování jednotlivých částí těla, rozlišování toho, co zdraví prospívá a co škodí. Bylo potřeba k těmto cílům dohledat Vzdělávací nabídku. To se snad autorce docela dobře povedlo. Výsledek je zaznamenán v pečlivě vypracovaných dvou tabulkách, představujících sumarizaci činností, a potvrzující dobrou pozorovací schopnost a osobní zaujetí s cvičením malých dětí.

Když se stane, že autor kvalifikační práce musí v průběhu psaní měnit něco na stanoveném postupu, většinou se to někde ukáže jako slabé místo. V tomto případě se ukázal nesoulad v ambici v zaměření se na pohybovou výchovu v teoretické části, a ve výsledku pozorování, kde se tato ambice poněkud rozplynula. Dále je škoda, že nejsou nijak systematicky zpracovány výpovědi učitelek, jejich řeč je využita tu a tam, spíše v teoretické části k podpoření mínění autorky, než že by výpovědi potvrzovaly nějakou výzkumnou otázku.

Autorka se se ztíženou situací, která ji nečekaně zastihla při dokončování práce, vypořádala se ctí, dokázala, že práce má náležitosti teoretické studie. Ale je to jenom povrchové zdání, jen tak říkajíc „na oko“. Parametry práce, která něco odkrývá, nebo odhaluje osobitý autorův postoj k problematice, nebo dokonce přináší nějaké nové poznání, to nemá. Práci doporučuji k obhajobě, ale pro uvedené důvody ji navrhuji hodnotit známkou tři.